

предводитель дворянства – князь Микола Петрович Урусов [8; с. 14 – 15]. Самому Урусову, разом з Попечительською радою гімназії, було доручено владнати питання з приміщенням під пансіон. З цією метою було асигновано залишок від капіталу на «Притулок-пансіон» і капіталу Г.П. Алексеева [8; с. 15]. Також майбутній заклад отримав і свою назву – «Дворянський пансіон у пам'ять царювання Романових».

Рішення щодо створення пансіону не можна розглядати у відриві від іншої ініціативи Урусова, яку він, у вигляді подання, представив на розгляд дворянства на тому ж таки зібранні. Ним передбачалася відміна всестановості навчання в гімназії і позаконкурсний вступ дітей дворянських сімей до неї [9; с. 4; 8, с. 17]. Це було обумовлено тим, що заклад був заснований і утримувався виключно коштом дворянства, а навчалися у ньому діти різних станів. Якщо на час створення гімназії і перших десятиріч її історії така ситуація була обгрунтована відсутністю подібного роду закладів у губернії, то станом на 1911 р. у місті вже нараховувалося декілька повних жіночих гімназій, що і давало змогу переглянути умови навчання у Маріїнській гімназії [9; с. 4 – 5].

Згідно подання Урусова, віднині прийняття до гімназії дітей інших станів православного віросповідання було можливе лише у випадку незаміщення всіх вакантних місць нащадками дворян [9, с. 5]. На вимогу цього подання зібранням було прийнято рішення клопотати перед міністерством про внесення змін до загального положення про жіночі гімназії і надання Маріїнській гімназії «особых прав и преимуществ» [8; с. 15].

Окремо передбачалося, що М.П. Урусов, як губернський предводитель дворянства, автоматично ставав головою попечительської ради гімназії, яка могла на власний розсуд встановлювати плату за навчання. Також, саме рада могла звільняти співробітників гімназії і пансіону, через відповідне подання попечителю округу. Таж таки рада, разом з попечителем, наділялися

і правом контролю над навчальним і виховним процесом. Затверджено було і положення щодо відміни всестановості гімназії [9, с. 5]. Окрім посади голови попечительської ради, Микола Петрович був головою правління Товариства вспомоществования нужденным ученицам Катеринославської Маріїнської жіночої гімназії.

Через півтора роки, 6 вересня 1912 р., Урусов доповідав губернському дворянському зібранню, що початково планувалося організувати пансіон на території вже існуючої гімназії. Посилаючись на економію грошей, дворянство планувало звести будівлю пансіонату у дворі гімназії, або надбудувати третій поверх до її існуючої будівлі. Однак залучені Урусовим інженери дійшли висновку, що фундамент гімназії не розрахований на надбудову, а двір виявився замалим для будівництва. Після цього, Микола Петрович розпочав пошук будинку, який можна було б придбати і переобладнати для цих цілей. У травні 1912 р. ним було придбано дворове місце з будівлями за 43 500 руб. Ділянка розташовувалася поблизу гімназії, на вул. Казанській, і за площею була близько однієї десятини [8, с. 15]. Для вшанування колишньої господарки ділянки, пані Міллер, навіть було створено стипендію імені її батька О.П. Андреева.

Намагаючись прискорити процес відкриття пансіону, вже у липні 1912 р. було розпочато роботи по переобладнанню будівель і капітальній перебудові розташованого на ділянці флігеля з відповідним переплануванням внутрішніх приміщень. До жовтня того ж року роботи з переобладнання та ремонту було завершено. На них було витрачено 11 648 руб., а ще 1 568 руб. 24 коп. на закупівлю меблів. Наприкінці жовтня було призначено і завідувачу пансіоном разом з помічницею [8, с. 16].

Відкрито пансіон було 12 листопада 1912 р. під остаточною назвою «Дворянський пансіон у пам'ять 300-річчя царювання Романових», на що було отримано дозвіл

імператора. Така ж приставка до назви з'являлася і у Маріїнської жіночої гімназії [8, с. 16].

Одразу ж до нього було прийнято 6 вихованок, 5 з яких на безкоштовній основі. У 1913 році їх кількість вже становила 19 (14 - безкоштовних), а до 1916 року – 42, з яких 25 на платній основі. На початку власної діяльності місячна плата у пансіоні становила 30 руб., а з 1916 р. була збільшена до 40 руб. в місяць. Пансіон утримувався виключно за рахунок катеринославського дворянства, яке витратило на це 6 000 руб. щорічно [2, с. 4].

Утримання однієї вихованки протягом одного півріччя становило менше 140 руб. Сам пансіон задумувався виключно як дворянський, але виховувалися в ньому і діти інших станів. На 1916 р. з 66 вихованок, які в ньому перебували та вже завершили своє виховання, – 34 належали до дворян, 22 доньки особистих дворян, священників та службовців, а 10 – інших станів [2, с. 4].

В 1914 р. пансіонат був значно збільшений, завдяки новому збудованому корпусу у два поверхи. Його архітектором виступив О.Л. Красносельський [7]. Також на потреби вихованок були передані одноповерховий будинок і сад, які розміщувалися поряд з новобудом. У новому корпусі розмістилися пансіонат з парадним вестибюлем, сходами, рекреаційною залогою, спальними і загальними кімнатами вихованок. Всі ж обслуговуючі і адміністративні приміщення було перенесено до старої будівлі [7]. Там же знаходилася і обідня зала.

На дворянському зібранні, яке відбулося 9 жовтня 1916 р., Урусов висловлював сподівання, що за сприятливих умов буде можливим улаштування при пансіоні власної лікарні, але це так і залишилося планами. Його заслуги були відмічені обранням його пожиттєвим попечителем пансіону і виражені у словах дворянина С.В. Бахірева: «Пансион – это любимое детище нашего предводителя» [2, с. 4].

Підводячи підсумок, можна зазначити, що незважаючи на престиж закладу і міста, на який працював новий пансіон, все ж головною причиною його створення була складна особистість ініціатора цього проекту – М.П. Урусова. Так, очоливши 1908 р. губернське дворянство, він систематично посилював власний вплив на громадські і політичні процеси в губернії, контролюючи, а подекуди і керуючи ними. Саме в рік відкриття пансіону, Урусова було обрано до Державної ради від дворянства, чому, безумовно, сприяла вдала реалізація означеного проекту і встановлення повного контролю дворянства за базовим освітнім закладом. Хоча, заради справедливості, слід відзначити і позитивні сторони таких рішень для освіти губернії. Вони пов'язані зі збільшенням фінансування гімназії і пансіону, ріст якісного складу персоналу і вихованок, тощо. Але, зважаючи на подальші політичні події, прогнозувати конкретні результати досить важко. Після Лютневої, а потім і Жовтневої, революцій пансіон ще продовжував працювати, але в 1920-х роках він припинив своє існування, як у 1918 р. перервалося життя і його натхненника.

Бібліографічні посилання:

1. Баздирева Е.М. Біля витоків жіночої освіти на Дніпропетровщині: сторінки життя і діяльності О.Я.Риндовської-Чернової / Е.М. Баздирева // Наукові праці: серія «Історія». – 2002. – Вип. 4. – режим доступу до публікації: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/History/2002_4/4-13.pdf
2. Губернское дворянское собрание // Екатеринославская земская газета. – 11 октября 1916 г. – с.4
3. Двуреченська О.С. Розвиток народної освіти в Катеринославі на початку ХХ ст.: за матеріалами міських кошторисів / О.С. Двуреченський // Історія і культура Придніпров'я: Невідомі та маловідомі сторінки: Науковий щорічник. – Д.: Національний гірничий університет, 2009. – Вип. 6. – с. 168 – 176.
4. Лучка Л.М. Обслуговування читачів у бібліотеках навчальних закладів дореволюційного Катеринослава / Л.М. Лучка // Гуманітарний журнал. – 2011. – №1 – 2. – с. 142 – 146.
5. Ребрій А. Женщины Екатеринослава // Днепровская панорама. – 1994. – 5 марта.

Т №1 0 4 / 2012 №1 АІ ӊӊӊӊ ӊӊӊӊ ӊӊӊӊ ӊӊӊӊ

6. Ребрий А. Первая в городе // Днепровская панорама. – 1994. – 5 марта.
7. Старостін В. Дом Екатеринославского дворянства на улице Казанской / В. Старостін. – режим доступу до публікації: <http://www.ukrainica.org.ua/ukr/2012-03-21-03-25-43/2012-03-23-02-54-56/477-386.html>
8. Урусов Н.П. Отчет Екатеринославского губернского п р е д в о д и т е л я дворянства очередному губернскому дворянскому собранию 1913 г. за трехлетие с 1 января 1911 по 1 сентября 1913 г./ Урусов Н.П. – Екатеринослав: Типография К.А.Андрущенко, 1913. – 71 с.
9. Ф.П. Губернское дворянское собрание / Ф.П. // Русская правда. – 25 января 1911 г. – с.4 – 5
10. Чабан М.П. Головна феміністка Катеринослава. / М.П. Чабан // Експедиція ХХІ. – 2009. – № 12. – режим доступу до публікації: <http://www.exp21.com.ua/historytown/90-16.htm>

